

آفات و بیماریهای گیاهی

جلد ۶۶، شماره‌های ۱ و ۲، ۱۳۷۶-۷۷

گزارش‌های کوتاه علمی

معرفی یک گونه جدید از جنس *Phylloxera* B.d.f برای فون ایران. علی رضوانی. موسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی.

از خانواده Phylloxeridae قبلاً یک گونه از روی بلوط به نام *Acanthohermes quercus* Koll و یک گونه از روی بید به نام *Phylloxerina salicis* Licht. از استان فارس و کرمانشاه جمع‌آوری شده بودند.

گونه *Phylloxera quercina* Ferr. که به‌تازگی از روی *Quercus castanaefolia* از جنگل‌های اطراف گرگان جمع‌آوری شده است برای فون ایران جدید می‌باشد. کلیه نمونه‌های بدست آمده از این گونه بدون بال بودند. این شته با جمعیت زیاد روی برگ‌های بلوط مشاهده گردیده و از آفات نسبتاً مهم بلوط در کشورهای اروپایی است. در برگ‌های آلوده تعداد زیادی لکه‌های خشک به چشم می‌خورند که محل تغذیه شته است. در صورت زیاد بودن لکه‌های خشک برگ‌ها بصورت غربالی دیده می‌شوند.

گزارشی از شیوع زنگ زرشک (*Aecidium berberidis*) در جنوب استان خراسان. محمود رضا کریمی مهرداد عباسی و علی جعفری. مرکز تحقیقات کشاورزی خراسان (مشهد)، موسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی و سازمان حفظ نباتات شهرستان قائن.

زرشک *Berberis vulgaris* L. از جمله محصولات مهم جنوب خراسان بویژه شهرستان قائن است که حدود ۴۵۰۰ هکتار از اراضی این منطقه را بخود اختصاص داده است. طی بازدیدهای مکرر در بهار و تابستان سال‌های ۱۳۷۶ و ۱۳۷۷ از شهرستان قائن علائم زنگ به‌وضوح بر روی درختچه‌های زرشک نمایان بود و درصد آلودگی بیماری در این منطقه بیش از ۷۰٪ برآورد شد. در گیاهان بیمار علائم بیماری به این صورت بود که اسپرموگونیوم‌های زنگ مورد مطالعه به صورت دستجات مشخص روی لکه‌های قهوه‌ای رنگ در سطح فوقانی و گاهی سطح زیرین برگ‌ها دیده می‌شوند. دستجات اسپرم‌های سیلندری شکل نیز روی سطح زیرین و گاهی سطح فوقانی لکه‌های فوق‌الاشاره روی برگ‌ها تشکیل می‌شوند و باعث ریزش و خزان قبل از موعد درختچه‌های زرشک می‌گردند. دستجات اسپرم‌ها همچنین روی میوه‌ها و دم میوه‌های زرشک نیز تشکیل شده و باعث عدم رسیدن میوه‌ها، خشک شدن خوشه‌ها، چروکیدگی و تیره‌رنگی میوه‌ها و بالاخره ریزش

آنها می‌گردند.

اسپرموگونیوم‌ها در نمونه بررسی شده زیر اپیدرمی و کروی می‌باشند. اسپورم‌ها در زنگ فوق‌الاشاره دارای پریدیوم سفید رنگ و سیلندری شکل بوده تا $2/4$ میلی متر طول دارند. اسپورم‌ها با دیواره بی رنگ و زگیل دار بوده ابعاد این اسپورها $(20-)$ $18-15 \times 24-16$ میکرومتر اندازه گیری شد. باتوجه به تیپ آلودگی اسیدپها روی زرشک و با توجه به مشخصات اسپورم‌ها و همچنین مشاهده مرحله تلومی زنگ سیاه (*Puccinia graminis*) روی برخی از اعضای خانواده Poaceae در پای بوته‌های زرشک، زنگ مورد بحث روی زرشک مرحله اسپومی زنگ سیاه یعنی *Aecidium berberidis* Pers. تشخیص داده شد. زنگ مذکور در سال‌های اخیر به صورت یک معضل برای زرشک کاری‌های برخی از مناطق جنوب خراسان درآمده است. این اولین گزارش از بیماریزایی شدید *A. berberidis* روی زرشک مزروع در ایران می‌باشد.

بروز بیماری پوسیدگی سفید روی کلزا در استان گیلان. فریدون پاداشت دهکایی، قربانعلی حجارود و محمد جوان نیکخواه. بخش گیاهپزشکی موسسه تحقیقات برنج کشور، رشت و گروه گیاهپزشکی دانشگاه تهران، کرج.

کلزایکی از محصولاتی است که به عنوان کشت دوم بعد از برنج در استان گیلان در دست مطالعه است. در سال ۱۳۷۶ در یک مزرعه آزمایشی در فومن علایم پوسیدگی روی قسمت‌های مختلف ساقه، شاخه و خوشه بوته‌های کلزا مشاهده گردید. میزان آلودگی در مزرعه ۳۵-۳۰ درصد تعیین شد. لکه‌های سفید رنگ، پودری و در حاشیه آبسوخته و معمولا "همراه با اسکلوتهای درشت و سیاه رنگ می‌باشند.

ساقه‌های آلوده کلزا به آزمایشگاه منتقل گردید و پس از ضدعفونی با هیپوکلریت سدیم (NaOCl) یک درصد روی محیط غذایی PDA کشت و در حرارت 26 ± 1 درجه سانتی‌گراد نگهداری شد. بعد از ۴۸ ساعت قارچ سفید رنگی که از آن رشد کرد جداسازی شد. کلنی قارچ ابتدا سفید و سپس متمایل به خاکستری می‌باشد. اسکلوتهای سیاه رنگ قارچ نیز در سطح کلنی و بیشتر در کناره پتری دیش تشکیل شد. اسکلوتهای مختلف و معمولا "کشیده تا گرد بودند. طول آنها روی محیط کشت ۷ میلی متر و روی گیاه آلوده ۱۱ میلی متر و عرض ریشه‌های جوان ۱۱-۷ میکرومتر اندازه گیری شد. این قارچ براساس صفات ذکر شده به نام *Sclerotinia sclerotiorum* شناسایی گردید. بیماریزایی این قارچ روی قطعات ساقه کلزا در محیط مرطوب و با ظاهر شدن علایم بیماری به اثبات رسید.

اولین گزارش از وجود زنبور پارازیتوئید تخم سنک گلابی در ایران. غلامعلی اکبرزاده شوکت. مرکز تحقیقات کشاورزی آذربایجان غربی

سنک گلابی *Stephanitis pyri* F. یکی از آفات درختان سیب در استان آذربایجان غربی است. در باغاتی که برنامه منظم مبارزه شیمیائی علیه آفت کلیدی کرم سیب انجام نمی شود. این آفت با خسارت قابل توجهی بروز می کند. در طی یک طرح تحقیقاتی که در زمینه مطالعه بیواکولوژی این آفت صورت می گرفت یک گونه زنبور پارازیتوئید تخم از خانواده Mymaridae از روی تخمهای این آفت جمع آوری و توسط پروفیسور Viggiani از کشور ایتالیا تحت نام *Paralleptera (=Erythmelus) panis* Enock شناسائی گردید.

مطالعه مقدماتی انجام شده در زمینه دامنه انتشار و میزان پارازیتسیم این زنبور در دهه سوم شهریور ماه در مناطق مختلف سیب کاری ارومیه نشان داد که پارازیتسیم در باغات سیب ارومیه از ۶ تا ۳۲٪ متغیر است. بیشترین میزان آن در باغات سیب قولنجی و کمترین آن مربوط به باغات سیب بار اندورز چای بود.

اولین گزارش از وجود پروانه برگخوارکنار *Thiacidas postica* Walker (Lepidoptera:Noctuidae) در ایران. ناصر فرار، علی اصغر احمدی*. مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان بوشهر، دانشگاه شیراز، دانشکده کشاورزی.

این حشره یکی از آفات مهم کنار در استان بوشهر می باشد که از برگ های درختان کنار (*Ziziphus* spp.) تغذیه می نماید. دارای ۲ نسل بوده که نسل اول در شهریور ماه و نسل دوم آن در اسفند ماه ظاهر می شوند. طول دوره فعالیت هر نسل ۱۲۵-۴۰ روز می باشد. برخی از لاروهای نسل پائیزه در داخل پيله به حالت پیش شفیره برای مدت ۲۷۰-۱۵۰ روز باقی می ماند. تخم گذاری به صورت دسته ای پشت برگ های جوان گذاشته می شود، دارای ۶ سن لاروی می باشد. در استان بوشهر گونه هایی از مگس های خانواده Tachinidae پارازیتوئید لارو این حشره می باشند. این پروانه از استان هرمزگان نیز جمع آوری گردیده است و در موزه حشرات موسسه تحقیقات آفات و بیماریهای گیاهی نمونه هایی از آن وجود دارند.

*- در آخرین روزهای چاپ نشریه مطلع شدیم که آقای دکتر علی اصغر احمدی دار فانی وداع گفتند و به سرای باقی شتافتند. هیأت تحریریه نشریه برای این استاد گرامی از خداوند منان طلب آمرزش می نماید.

گزارش زنبور *Schizonotus sieboldi* Ratzeburg (Hym.: Pteromalidae) پارازیت سوسک برگخوار تبریزی *Chrysomela populi* L. (Col.: Chrysomelidae). حسینعلی لطفعلی زاده، علی اصغر احمدی. بخش گیاهپزشکی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز.

طی بررسی‌های انجام شده در روی مراحل مختلف رشدی سوسک برگ خوار تبریزی *Chrysomela populi* L. در شیراز در سال ۱۳۷۶، مشاهده گردید درصد بالایی از مراحل شفیرگی سوسک، تغییر رنگ، فرم داده و پارازیت شده‌اند. درصد پارازیتسم در یک نمونه برداری صدتایی از منطقه باجگاه (دانشکده کشاورزی شیراز)، ۷۶ درصد محاسبه گردید. شفیره‌های پارازیت شده جهت تشخیص گونه زنبور پارازیتوئید و مطالعات بیولوژیکی به آزمایشگاه منتقل گردیدند. هر شفیره بطور جداگانه در داخل پتری دیش و در شرایط مناسب حرارت و رطوبت قرار داده شد که از هر شفیره بطور متوسط ۱۵ زنبور پارازیتوئید خارج گردید. گونه زنبور پارازیتوئید *Schizonotus sieboldi* Ratzeburg تشخیص داده شد که به خانواده Pteromalidae تعلق دارد. جهت تایید و اطمینان از تشخیص گونه پارازیتوئید، نمونه‌هایی از این زنبور برای آقای دکتر Z. Boucek، متخصص زنبورهای بالا خانواده Chalcidoidea در موزه بریتانیا در لندن ارسال و تایید گردید. بررسی منابع موجود نشان داد که این گونه برای اولین بار از ایران گزارش می‌گردد.

معرفی چند میزبان جدید برای سفیدک‌های پودری ایران. محمود رضا کریمی شهری و محمد حاجیان شهری. مرکز تحقیقات کشاورزی خراسان، مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام خراسان. طی بازدید باغات میوه شمال خراسان درختان آلو سیاه *Prunus domestica* L. آلبالو تلخ *Cerasus mahaleb* (L.) Miller و آلبالو *Cerasus vulgaris* Miller، به عنوان میزبان جدید برای سفیدک‌های پودری زیر معرفی می‌گردند.

۱- *Uncinula prunastri* (DC) Sacc. - آسکوکارپ به قطر ۸۸-۷۵ میکرومتر قهوه‌ای رنگ، دارای زوائد عصائی شکل و بیرنگ به طول ۲۶۳-۱۰۸ میکرومتر که در قسمت قاعده عرض آن ۵-۴ میکرومتر است. تعداد زوائد اطراف آسکوکارپ (۳۰-۲۰) ۳۵-۱۴ عدد می‌باشد. آسک‌ها دارای پایه کوتاه به تعداد ۱۰-۷ عدد و ابعاد آن ۳۰-۲۲ × ۶۲-۳۷ میکرومتر می‌باشد. آسکسپورها بیضوی شکل و ابعاد آن ۱۰-۷ × ۱۸-۱۰ میکرومتر می‌باشد. این گونه از روی آلو سیاه، آلبالو تلخ و آلبالو جمع‌آوری گردید.

۲- *Podosphaera tridactyla* (Wallr.) de Bary - آسکوکارپ به قطر ۷۰-۶۰ میکرومتر دارای زوائد منشعب به طول ۳۲۵-۱۰۰ میکرومتر و عرض آن در قسمت پایه ۷/۵-۵ میکرومتر بوده و به رنگ قهوه‌ای روشن تا تیره می‌باشد. تعداد زوائد اطراف آسکوکارپ (۴) ۴-۲ عدد و آسک‌ها بدون پایه، ابعاد آن ۷۵-۵۲/۵ × ۳۲-۱۳ میکرومتر می‌باشد. این گونه از روی برگ‌های آلو سیاه جمع

آوری گردید.

همچنین فرم جنسی سفیدک پودری مو *Uncinula necator* (Schw.) Burr. در اواسط پائیز از روی برگ‌های مو در شهرهای شمالی خراسان به وفور مشاهده و جمع‌آوری گردید.